

weinig indruk.²⁰

De discussies spitsten zich in de jaren 1893-1905 vooral toe op de kwesties van infra- of supralapsarisme, rechtvaardigmaking van eeuwigheid, de leer over de kerk en vooral op allerlei vragen rond Kuypers wedergeboorte- en doop-leer. Twee keer leidden de verschillen tot een ernstige crisis in het kerkelijk leven. In 1896 schreef de kerkeraad van Bedum-A, waar T. Bos predikant was, een officiële kerkelijke aanklacht tegen verschillende punten uit de theologie van Kuypers. Bavinck nam echter samen met zijn collega's P. Biesterveld, M. Noordt zij en D.K. Wielenga onmiddellijk maatregelen om de brand te blussen. In de brochure *Opleiding en theologie* verklaarden de Kamper docenten - met uitzondering van Lindeboom - dat ze principieel aan Kuypers kant stonden. De synode behandelde vervolgens het bezwaarschrift om formele redenen niet, zag geen aanleiding om 'handelend op te treden', en sprak haar vertrouwen uit in Kuypers en de andere hoogleraren. Dit besluit en de discussies eromheen bevorderden de vrede in de weg van relativering van de verschillen.²¹

De tweede crisis deed zich voor in 1905. Ging het in 1896 nog vooral om theologoumena van Kuypers zelf, nu kwamen Bos, Lindeboom en anderen vooral in het geweer tegen wat van Kuypers leringen de gemeenten werd ingedragen, uiteraard vooral door predikanten. Het betrof dan kwesties als: 'Was Saulus vóór zijn bekering op de weg naar Damascus al wedergeboren en was hij dus een wedergeboren godslasteraar?' Of: 'Is iedere uitverkorene al wedergeboren van vóór zijn geboorte en doop?'. En: 'Is er een doopsgenade die de wedergeboorte werkt op het moment van de doop?''²²

Anders dan in 1896 ging de synode in 1905 wel inhoudelijk op de kwesties in. Ze weigerde echter op theologisch terrein knopen door te hakken. De verschillen waren volgens haar niet wezenlijk, maar raakten alleen de wijze van opvatten en formuleren. En daarin was in de Gereformeerde Kerken altijd een bepaalde vrijheid geweest. In die zin formuleerde ze vervolgens een aantal uitspraken met pacificerend karakter, waarin naar verschillende kanten toe de

20. *De Vrije Kerk* 22 (1896) 4-27; *De Vrije Kerk* 23 (1897) 374-377. Typerend is ook, dat A.G. Honig en A. Kuypers Jr. onder leiding van Kuypers Sr. als promotor kozen voor een dissertatie-studie over respectievelijk Comrie en Maccovius. De proefschriften verschenen resp. in 1892 en 1899 en bevatten beide in hun inleiding een veelzeggende zinsnede over het niveau van theologiseren.

21. De verklaring d.d. 28 febr. 1896 o.a. in *De Bazuin* van 6 maart 1896. De synodebesluiten in *Acta* 1896 art. 22, 26, 27, 34 en 40.

22. *De Vrije Kerk* 22 (1896) 321-322, 395-408. *Acta* 1905 art. 97, 160. *Acta* 1908 art. 72.